

ПЛАГИАТСТВОТО – ПРОДУКТ НА ОБЩЕСТВЕНО-ПОЛИТИЧЕСКАТА СРЕДА

Проф. д-р инж. Борис Йовчев

e-mail: prof.jovchev@mail.bg,

THE PLAGIARISM – PRODUCT OF PUBLIC-POLITICAL ENVIRONMENT

Boris Jovchew

Summary

The plagiarism in science and the measures to combat it should be considered complex, together with infirmities of the surrounding public-political environment. The science should examine and define the terms, that specify the social-public disease of the environment that stimulates the origin and development of the plagiarism; For the successful treatment of this social public disease it should be relied mostly on the moral norms.

Key words: plagiarism, robbery, lie, quotation, pariphrasis, paraphrase.

По дефиниция понятието *плагиатство* е претенция за авторство на произведение, което е създадено от някой друг – вземане за свои мисли, писмен текст или изобретение на друг. Понятието е от латински произход и означава ‘претенция за авторство на статии, произведения, книги и др., които вече са създадени от някой друг’.

В Република България за плагиатство на произведение на науката, литературата и изкуството се предвижда наказание съгласно чл. 173, ал. 1 от Наказателния кодекс.

Как се избягва наказанието, предвидено от закона:

а/ чрез перифразиране = със свои думи, като се преразказва или се добавят собствени коментари;

б/ чрез „цитиране“.

В исторически план плагиатството е съпровождало човешката култура, както е известно, от дълбока древност. Трудно е обаче да се разграничи пла-

гиатството от влиянието, въздействието, заимстването на културни постижения от школите в изкуството, стиловете в строителството и др. Например, някои недоброжелателни „критици“ поставят под съмнение оригиналността на великото дело на Св. братя Кирил и Методи – създаването на нашата писменост, на буквите и на превода на богословските книги, което е едно от най-значимите събития в човешката култура.

В по ново време Уилям Шекспир е бил обвиняван, че е заимствал мотиви от свои колеги. На подобни обвинения Молиер, който също е заимствал от Сирано дьо Берженак, отговарял: fr. „je prends mon bien ou je le trouve“ (вземам моето, където го намеря). Волтер също си позволявал малки заимствания. Имало е и по-тежки случаи, когато автори плагиатори са унищожавали източниците, от които са заимствали. Впоследствие това се е установявало, когато се е откривал втори екземпляр на оригинала, неподозиран от плагиатора, и мн. др.

Следователно, по своята същност плагиатството съвместява две престъпления – кражба и лъжа – взема се нещо чуждо и се обявява за свое. Нарушават се 2-те от 10-те Божии заповеди. Затова се препоръчва борбата с плагиатството да се основава не само на „закона“, а най-вече на моралните регулаторни норми като ефикасен регулатор и ограничител на неговото разпространение, в т. ч. и в науката.

Будната съвест на плеада талантиливи творци на културата, науката и десидентите ги е включвала активно в борбата с тези два компонента на плагиатството – лъжата и кражбата. Примерите са неизброимо много. В защита на истината Джордано Бруно е изгорял на кладата на инквизицията; обзет от пламъците, той извиква известното историческо прозрение „Per aspera ad astra“ (чрез дима към звездите)! Галилео Галилей, принуден да замълчи истината, на колене пред инквизитора произнася „и все пак, земята се върти“!

В нашите нови условия проблемът за плагиатството придобива нови измерения и съдържание. Както се изразява поетът Недялко Йорданов – „Днес у нас всичко се купува и препродава“. Наскоро в нашите медии се разпространи дори реклама за продажба на дипломи – за начално, средно и висше образование; също и информация, че в Сърбия 10% от дипломите били фалшиви. Плагиатството е разпространено навсякъде – в сюжети на театрални постановки, романи, хореография, песни (музика) и др. видове произведения на изкуството, културата и науката. Не случайно сега всички – управляващи,

опозиция и протестиращи, апелират за повече морал. В този апел обаче, за съжаление, има много често и тартюфщина, подобна на описаната от Молиер. Съвременните тартюфовци апелират за морал, за реформи, но са готови да „целуват ръце“, за да бъдат приети във властта. Подобно на Тартюф е и стихотворението „Патриот“ на гениалния ни поет-революционер Хр. Ботев, писано преди нашето освобождение, а колко съвременно звучи: „... Патриот е, душа дава за наука, за свобода, но не своята душа братя, а душата на народа; и всеки му добро струва, само знайте, за парата...“

Много противоречива е и темата за регулаторното администриране в науката. Както е известно, голяма част от великите открития в исторически план са ставали извън държавното администриране и контрол; но без намесата и подкрепата на държавата, когато е осъзнавала силата на знанието, на откритието, те не са могли да бъдат внедрявани в реалната практика. Науката обаче трябва да предостави на държавата отговор на въпроса – как да се провежда нейният контрол така, че да не се задушават творческият порив на откривателя.

При съвременните развити информационни технологии плагиатството лесно се разкрива. Съществуват много програми и компютърни методи, които позволяват бързо осветяване и разкриване на плагиата. Има много известни примери за това твърдение. Не много отдавна беше свален от своя висок държавен пост президента на Унгария П. Ш. заради разкрити пасажии в неговата докторска дисертация, преписани от книга на българския учен Николай Георгиев.

Едновременно обаче съвременното лавинообразно развитие на интернет мрежата, заедно с увеличаващата се компютърна грамотност, допринася за проникване на плагиатството в различните области на човешката дейност и то наистина се превръща в остър проблем на образованието, промишлеността и научната сфера (общност).

Освен това в съвременните условия има не по-малко от плагиатството вредни и опасни за обществото явления и форми на престъпления, от които боледува нашата обществена политическа система, като корупция, задкулисие, финансови злоупотреби (кредитни милионери), организирана престъпност, кариеризъм, фалшифициране на документи и много други широко известни порочни явления, които стимулират плагиатството. За да се води ефикасна борба с тази дълга верига от явления, звено от която е и плагиатството,

е необходимо науката да освети и да дефинира същността на понятията за тях. В това отношение нашата наука – философия, право, социология и политология, е длъжник на държавното ни ръководство и на обществото. Така например:

Нашата политическа система се характеризира с демократично управление и пазарна икономика; но какво е „демокрация“? Това ежедневно употребявано понятие се тълкува по различен начин в зависимост от съответни политически интереси и съображения и се оправдава с твърдението, че демокрацията е процес и понеже неговият характер и съдържание се променят, не е възможно да бъде дефинирано; следователно, пред нашата наука стои задачата да доизясни и дефинира понятието демокрация от гледна точка на потребностите на нашето съвременно общество. Едновременно с това следва да се отговори и на много други съпътстващи въпроси като:

1. Съвместимост на демокрацията с различните форми на държавното и политическото управление, например – монархия и демокрация и др.;
2. Прозрачност в институционално-политическото управление и свободата на словото; стил и метод за нейното осигуряване;
3. Образование и професионална специализация;
4. Пазарна икономика – същност и взаимодействие с планирането; ролята на държавата и др.

Заключение

Плагиатството в науката и мерките за борбата с него следва да се разглеждат комплексно, заедно с недъзите на заобикалящата ни общественно-политическата среда. Науката, за да помогне на държавното ръководство, трябва да изследва, да разработи и дефинира споменатите известни понятия, характеризиращи общественото заболяване на средата, която стимулира пораждането и развитието на плагиатството. За успешното лекуване на това заболяване трябва да се разчита най-вече на моралните норми, защото както са казвали и древните римляни, „mens sana in corpore sano“ (здрав дух в здраво тяло).